

заимствование англицизмов с графическим переоформлением (транскрипция и транслитерация), причем чаще всего используется транслитерация.

Ключевые слова: заимствования, Интернет-терминология, прямые заимствования, кальки, гибридные образования, ассимилированные / неассимилированные заимствования.

УДК 811.161.2'373

Зоряна Куньч,
Мар'яна Куньч
(Львів)

РОЛЬ МЕТАФОРИ У ФОРМУЛЮВАННІ ПОЛІТИЧНИХ АФОРИЗМІВ (на матеріалі гасел Революції Гідності)

У роботі досліджено використання метафори для формулювання гасел Революції Гідності, що дає змогу простежити сприйняття політичної реальності у свідомості учасників цих подій та виявити закономірності творення політичних афоризмів на окремому суспільно-політичному зрізі. Беручи за основу те, що метафора – це не просто засіб прикрашування, вираження думки, а спосіб мислення, повсякденна реальність мови, зроблено спробу схарактеризувати специфіку мислення, притаманну для цієї політичної ситуації. Виділено чотири розряди метафор: предикативні (з'явилися в результаті переосмислення дії, діяльності), об'єктні (з'явилися в результаті переназивання одних об'єктів термінами інших об'єктів), атрибутивні (з'явилися в результаті переосмислення ознаки) та складні метафори, підсилені символічними асоціаціями (ця група гасел відзначається тим, що метафоричний вислів викликає не лише асоціації, пов'язані з актуальними суспільно-політичними реаліями чи подіями, а також додаткові емоції, пов'язані з яскравими символічними деталями). З'ясовано емпіричні підстави їх виникнення і на цій основі зроблено деякі узагальнення щодо особливостей масової свідомості учасників Революції Гідності. Виявлено, що метафоричне значення кожного конкретного гасла можна трактувати по-різному і кожна людина сприймає ці гасла по-своєму, у цьому, очевидно, і виявляється секрет популярності цих лозунгів. Метафоризація багатозначних, стилістично нейтральних слів; короткість, небагатослівність виразів; використання влучних цитат із творчості відомих особистостей – усе це сприяє тому, що політична ситуація, яка потребує осмислення, подається як щось дуже добре відоме. Однак кожен, хто сприймає відповідне гасло, підводить для нього власне розуміння, що базується на особистих відчуттях та уявленнях.

Ключові слова: українська мова, метафора, політичний афоризм, гасло Революції Гідності, метафоризація.

Останнім часом інтерес до метафори як важливого засобу, який дає змогу досягти в текстах експресивного ефекту, сприяє появі нових образів, оцінного змісту тощо, дещо змістився, і метафору в численних дослідженнях розглядають як засіб концептуалізації світу через мову. Однією з найважливіших праць про метафору під цим кутом зору є книга Джорджа Лакоффа і Марка Джонсона «Метафори, якими ми живемо», в якій доведено, що «метафора проникає в наше повсякденне мовлення і мислення» [3, с. 22]. Новітня теорія метафори, безумовно, не відкидає традиційного, започаткованого ще Аристотелем учення про цю мовну категорію. Вона просто пропонує для дослідження метафори долучити засоби когнітивної лінгвістики, що дає змогу виявляти нові грані начебто відомого мовного засобу. Адже людина застосовує метафору не тільки для вираження певних суджень, вона і мислить метафорами, моделює за допомогою метафор довколишній світ. Метафорична картина світу

має здатність відображати світобачення не лише окремої людини, а й цілої національної спільноти, виявляти характерні особливості національної свідомості, а також спосіб мислення, притаманний для певної політичної ситуації.

Політична сфера сама по собі є дуже складною і характеризується високим рівнем абстракції. Тому людина на підставі метафоричного моделювання дуже часто використовує значно простіші й конкретніші образи з тієї предметної сфери, яка для неї є добре відомою. За таких умов метафора – це не просто засіб прикрашування, увиразнення думки, не просто стилістичний прийом, а спосіб мислення, повсякденна реальність мови. Система політичних метафор, що відображає сприйняття політичної реальності в національній свідомості, є надзвичайно динамічною та гнучкою. Теоретичне дослідження та послідовне вивчення політичних метафор – це один із найактуальніших і найперспективніших напрямів сучасної лінгвістики.

Надзвичайно важливим і дуже яскравим елементом мови політики є гасла, лозунги – фрази, які в короткій і яскравій формі передають певну ідею, політичний настрій, актуальне завдання чи політичну вимогу. Коли певну фразу висловлює або фіксує на плакаті одна людина, навіть широко відома і популярна, то це її особиста думка та індивідуальний авторський образ. Однак коли цю фразу повторює і запам'ятовує широке коло людей, коли цю фразу розмножують і передають із рук в руки, то це вже не просто продукт індивідуального мислення чи відображення світу, а значний для політичного дискурсу факт. Добре сформульоване гасло, як зазвичай, відзначається естетичною організацією форми, оскільки використовує з цією метою розмаїті мовні засоби (метафору, еліпс, анафору, епіфору, лексичні повтори, синтаксичний паралелізм тощо). Дослідження місця метафори у формулюванні гасел Революції Гідності – тема цікава й актуальна, адже це дасть змогу простежити сприйняття політичної реальності у свідомості учасників цих подій, а масовість акцій під час Революції Гідності надає змогу говорити про особливості національної свідомості, про менталітет нації.

Мета роботи – дослідити роль метафори у формулюванні політичних афоризмів (на матеріалі гасел Революції Гідності). Задля досягнення цієї мети було створено вибірку гасел, котрі були розповсюджені в той час. Вона складає 107 гасел, що їх зібрано в результаті власних спостережень та за даними соціальних мереж. Ми ставимо перед собою **завдання** систематизувати гасла, використовувані учасниками Революції Гідності, з огляду на використання в них метафоричних засобів, виявити емпіричні підстави виникнення цих метафор, і на цій основі з'ясувати закономірності творення політичних афоризмів на цьому суспільно-політичному зрізі.

Гасла Революції Гідності як особливий елемент мови політики ще не були предметом аналізу з погляду їхньої метафоричності. Ці політичні гасла вже були об'єктом нашого вивчення під кутом зору соціолінгвістики [1]. Ми відзначали, що високий інтелектуальний рівень учасників протестних акцій, їхнє почуття власної гідності знайшли свій вияв у мовній специфіці формулювання гасел і сприяли через вплив «м'якої сили» залученню численних прихильників до участі в Революції Гідності в Україні, а також наголошували на їхній влучності, точності, дотепності, креативності [1, с. 31–32, 35].

Вивченню політичних метафор в українському мовознавстві присвячують свої праці численні мовознавці: Х. Дацишин аналізує метафору в сучасному українському політичному дискурсі за матеріалами преси 1995–2002 років [2], О. Чорна вивчає політичну метафору в сучасній публіцистиці на матеріалі української та чеської періодики [6], С. Талько розглядає антропометричні метафори й порівняння в українській і англійській мовах у світлі теорії антропоцентризму [5]. Актуальну інформацію проаналізовано в монографії М. Степаненка «Політичне сьогодення української мови», в якій описано суспільно-політичні описові найменування та, зокрема, наголошено, що «Українська мова нині стала джерелом збагачення політичного лексикону народів Європи й усього світу. Іменник *майдан* ... вже поповнив словники мов різних континентів» [4, с. 15].

У цій праці ми на матеріалі гасел Революції Гідності проаналізуємо роль метафори у формулюванні політичних афоризмів. Поняття метафори у нашому дослідженні сприймаємо

в значенні, запропонованому Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, які зазначають, що «суть метафори – це розуміння сутності одного типу в термінах сутності іншого типу» [3, с. 27]. Беручи за основу таке визначення метафори, виділяємо серед узятих до аналізу політичних афоризмів метафоризацію кількох розрядів.

Перший розряд – це **предикативні метафори**, тобто ті, які з'явилися в результаті переосмислення дії, діяльності. «Я йду, щоб вони пішли геть!» – ця метафора допомагає експресивно і виразно передати інформацію, яку автор з тих чи тих причин не вважає за потрібне називати прямо. «Я йду», тобто виходжу на протест, долучаюся до революційних подій, наступаю, рухаюся вперед, натомість «вони», тобто сучасні представники влади, мають піти у відставку чи взагалі зникнути з політичного поля, відступити. Така метафоризація на основі суміжності дій виникає завдяки тому, що дієслово «йти» має дуже широке семантичне поле, і в конкретному суспільно-політичному контексті ми залучаємо для його сприйняття потрібний нам семантичний нюанс. Гасла «Я йду, щоб невинні не сиділи!», «Щоб не сісти завтра – стоїмо!», «Я йду за тих, хто зараз вдома!», «Я йду за реформи!», «Я йду за чесних суддів!», «Я йду, бо не хочу давати хабарі!» базуються на тій самій метафоризації, тому їх можна вважати різновидами вищеназваного гасла, та все-таки метафори, використані в цих гаслах, мають власну своєрідність: у першому міститься ще одна предикативна метафора «щоб невинні не сиділи», у другому на підставі протиставлення дій «сидіти – стояти» відтворено зміст «якщо зараз не добитися результату, то в майбутньому не виключено ув'язнення», у третьому закладено протиставлення дій «іти – залишатися вдома», тобто «бути активним учасником протесту – бути байдужим до політичної ситуації» і т. ін.

До розряду предикативних метафор долучаємо також гасла «Приєднуюсь, бо маю гідність!», «Приєднуюсь, бо маю надію!». Підстава для метафоризації теж базується на значній ширині семантичного поля дієслова «приєднуватись», яке набуває значення «виходжу на протест, долучаюся до революційних подій». До цього розряду належать також гасла «Не позбавляйте нас майбутнього!», «Тільки не мовчіть, заради Бога, не мовчіть!», «Я відповідаю за те, що буде завтра!», «Європа починається з тебе!», «Беркут, ми стоїмо за майбутнє!», «Ми українці – нам набридло пишатися. Ми почали щось робити», «Дякую Майдану, що об'єднав народ» тощо.

Відзначимо, що предикативні метафори, використовувані учасниками Революції Гідності, не пов'язані з агресією – навпаки, використовуючи багатозначні, стилістично нейтральні дієслова (*іти, стояти, приєднуватись, відповідати, мовчати, робити, об'єднувати* тощо), автори цих політичних гасел досягли ефемістичності висловлювань.

Другий розряд – це **об'єктні метафори**, тобто ті, які з'явилися в результаті переназивання одних об'єктів термінами інших об'єктів. «Україна – це Європа» – гасло, що стало всезагальним девізом від самого початку протестних акцій, і його аналог – найбільш лаконічне гасло Революції Гідності – «Ми є», в якому часто слово «Є» було оформлено зірочками, що символізують об'єднану Європу. Це гасло не тільки стисло подає думку про те, що Україна також належить до Європи і прагне вступити до Європейського Союзу, але й містить ширше розуміння – українці мають показати Європі та всьому світові, а насамперед і самим собі, що вони є, існують і з їхньою думкою треба рахуватися. Такі метафори дають змогу створити певне уявлення про суть об'єкта, охарактеризованого за допомогою метафори. Адже метафора використовує добре відому поняттєву основу з яскравим емоційним ореолом і таким чином створює уявлення про цей об'єкт; там живуть вільні, заможні, освічені, інтелігентні люди, там немає корупції і несправедливості, там держава дбає про кожну людину і т. ін.

До цього розряду гасел належать також такі: «Я крапля в океані», «Разом нас море!» (ці метафори посилюють розуміння масовості політичного руху), «Україна – серце Європи!» (у цьому гаслі закладено метафоричне розуміння серця як основного органу людського організму, без якого той не може існувати, який дає змогу жити всі органи і системи). Окремою групою в цьому розряді виділяються гасла, які використовують один із різновидів

метафоризації – метонімію, констатуючи прихильність до євроінтеграції різних територіальних громад чи соціальних категорій громадян. Наприклад, різні територіальні громади виступали з гаслами: «*Львів за ЄС!*», «*Галичина обирає ЄС!*», «*Донбас – це Європа!*», «*Харків – це Європа!*», «*Одеса за ЄС!*», «*Суми за ЄС!*» і т. ін. Як вже було відзначено [1, с. 129], географічні назви в гаслах Революції Гідності відображають усю карту України від Луганська і Харкова на сході до Хуста на заході та від Чернігова і Сум на півночі до Криму й Одеси на півдні. Географічні лозунги подібні між собою простотою і зрозумілістю: «*Коломия – це Європа*», «*Ми = ЄС*», «*Європа – це ми!*», серед них також і такі, як «*Єнакієво з народом!*» (інтерпретація відомого гасла «*Міліція з народом!*», натяк на походження з цього міста президента-втікача, відтак метафоричне значення цієї власної географічної назви «люди, яких через спільне походження з одіозним президентом вважають прибічниками старої влади»).

Гасло «*Бо знає кожен мудрий пес, що треба чухати в ЄС!*» влучно наголошує на тому, що собака – це розумна істота, тому він розуміє, що потрібно тримати курс на Євросоюз, відтак *мудрий пес* – це здатні тверезо мислити особистості, тобто учасники протестних акцій. Відповідно, дурна істота (представники тодішньої влади) не може збагнути такої простої істини. Це гасло не викликає агресії, а дотепною формою сприяє схвальній реакції довколишніх людей.

«*Від Луганська до Карпат фанат фанату – друг і брат!*» – це гасло відсилає наші думки до значної групи учасників революції – футбольних уболівальників, які в цьому гаслі демонструють свою солідарність. «*Ні кроку назад! Позаду мутант!*» – відступати не можна, адже мутант (стара влада, яка втратила людське обличчя, від якої можна сподіватися будь-яких агресивних дій) – дуже підступна істота. До розряду об'єктних метафор зараховуємо також використані в таких гаслах: «*Наша зброя – розголос!*», «*В метро загубився пінгвін! Подивись, будь ласка, ти – не він?*», «*Тут закінчується совок і починається Європа*».

Третій розряд – це **атрибутивні метафори**, тобто ті, які з'явилися в результаті переосмислення ознаки (предмета або дії). «*Я їду за чисту совість!*», «*Наша мета – чесні суди, прозора влада, дотримання прав і свобод громадян!*», – гасла, які застосовують метафоризацію на основі подібності якісних ознак. Атрибутивні метафори набувають свого нового значення у складі словосполучення, в якій атрибут є залежним словом: «я виходу на протест, щоби згодом мене не мучило сумління», або ж «щоби спонукати представників влади звернутися до власної совісті», *чесні суди* – суди, які здійснюють правосуддя, а не виконують чиєсь замовлення, *прозора влада* – влада, яка не ґрунтується на кумівстві чи корупції і т. ін. «*Українки проти рабського майбутнього!*», «*Якщо ти прагнеш змін, будь готовий мислити інакше!*», «*Україна – єдина!*», «*Ми за гідне ставлення до людей!*», «*Я дихаю вільно*» – ці гасла на основі свого атрибутивного компонента набувають нового, метафоричного значення.

Окремий розряд становлять складні метафори, підсилені на основі **символічних асоціацій**. Ця група гасел відзначається тим, що метафоричний вислів викликає не лише асоціації, пов'язані з актуальними суспільно-політичними реаліями чи подіями, а також додаткові емоції, пов'язані з яскравими символічними деталями. «*Азірова на свілку істерії!*» – у цьому гаслі в дотепній формі перелицьовано метафоричну фразу «*на звалище історії*», яку зазвичай використовують щодо застарілих, віджилих реалій. Водночас вона символізує викривлене мовлення Азарова, який через незнання української мови спотворював вимову слів, неправильно утворював граматичні форми тощо. Звідти «*істерії*» замість «*історії*», що створює додатковий підтекст, натякаючи на страх влади перед всенародним гнівом.

«*До переможного кінця – до останнього яйця!*» – це гасло не лише відтворює прагнення впевнено йти до своєї мети, вислів «*до останнього яйця*» ще й символізує відому ситуацію, коли студент в Івано-Франківську кинув яйцем в Януковича, від чого той упав, наче підкошений кулею. Отож підтекст цього вислову застерігає владу, щоби вона зрозуміла, що навіть яйце є зброєю в руках народу, натомість тодішні можновладці настільки слабкі, що бояться навіть звичайного яйця. Гасло «*Позич яйця для влади!*» викликає схожі асоціації,

однак воно містить і додаткову конотацію, пов'язану із вульгарним розумінням слова «яйця», тобто натякає владним мужам, щоби вони поводитися достойно, як і личить справжнім чоловікам.

«Скоро світатиме. Тримаймось!» – у цьому гаслі можна розпізнати і символічне значення слова «світанок», яке асоціюється з початком нового, світлого. Але водночас у ньому відчуваємо натяк на побиття студентів на Майдані, яке відбувалося на світанку. Тому це гасло вбирає в себе значення «ми не дамо себе здолати, тому скоро настане світанок нового, світлого життя, потрібно лише докласти ще трохи зусиль і діяти спільно».

«Остання йолка», «Люди дорожчі за йолку», «Новий рік без йолки» – ці гасла оперують російським словом «йолка» не тільки як метафорою, пов'язаною з прийдешніми Новорічно-Різдвяними святами, які асоціюються з народженням світлого, радісного майбутнього, з прийдешньою перемогою, а головню з міркувань сатиричних, адже Янукович під час публічного виступу ніяк не міг пригадати українського слова «ялинка» і врешті-решт вжив російське слово «йолка», і це стало предметом численних кепкувань з приводу його інтелектуальних здібностей.

Гасло «Батя, старайся!» є перебудованою цитатою з відомого вислову дружини Януковича Людмили «Батя, я стараюсь!», в якому «батя» – це звертання до колишнього президента.

Оскільки Євромайдани під час Революції Гідності відбувалися в багатьох європейських містах, на Американському континенті і навіть в індійському Делі, то, безумовно, гасла було створено не лише українською, а й багатьма іноземними мовами [1, с. 126]. За кордоном одним із найпопулярніших гасел було *"I am ukrainian and i cannot keep calm" – "Я українець, і я не можу зберігати спокій"*, яке також ґрунтується на предикативній метафорі. Водночас це гасло обіграє відому серію плакатів *"Keep calm and..."* і таким чином набуває додаткових конотацій.

Гасла Революції Гідності відзначаються тим, що вони мають дуже широкий підтекст, їхній зміст може мати кілька тлумачень, і завдяки такій властивості кожен учасник чи очевидець цих подій надавав кожному лозунгу власне розуміння. До прикладу, вислів *«Я дихаю вільно»* можна сприймати дуже різноманітно: від *«я дихаю – отже, я живу»*, *«я живу, тому прагну бути вільним»* до *«я вільна людина, бо я дихаю вільно»*, зрештою, кожна людина, котра використовувала чи сприймала це гасло, трактувала його по-своєму, і це є добрим підтвердженням влучності вилову.

Різні тлумачення можуть мати поширені під час Революції Гідності гасла – цитати з різних поетичних творів: *«Ти знаєш, що ти – людина?»* (Василь Симоненко), *«Люди, будьте взаємно красивими!»* (Ліна Костенко), *«Обніміться, брати мої»* (Тарас Шевченко), *«Вже почалось, мабуть, майбутнє...»* (Ліна Костенко), *«Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!»* (Тарас Шевченко), *«Вставай, мила моя, вставай!»* (Святослав Вакарчук) та інші. Адже ці гасла можна сприймати і в контексті подій, під час яких їх використовують, і в контексті тих творів, з яких вони походять, а можна відчути в них щось своє, актуальне саме в той момент, саме за таких обставин. Наприклад, гасло *«Ти знаєш, що ти – людина?»* (Василь Симоненко), безумовно, звучить дуже актуально в контексті самоназви акцій народного спротиву – Революція Гідності, адже людська гідність – це поняття, яке має своїми складниками такі важливі якості людини, як честь, сумління, справедливість, співчуття, взаєморозуміння, щирість. І цитування Василя Симоненка метафорично наштовхує нас на усвідомлення власної гідності, яку хочуть принизити, розтоптати.

Мовна специфіка формулювання гасел, як ми вже зазначали, показує високий інтелектуальний рівень учасників Революції Гідності. Насамперед тому, що ці лозунги з погляду нормативності можна вважати максимально наближеними до літературної норми. 90 відсотків усіх гасел не порушують жодної норми літературної української мови: ані правописної, ані лексичної, ані стилістичної [1, с. 130]. Крім того, освіченість учасників протесту засвідчують гасла, що є цитатами з Біблії чи відомих філософів зарубіжжя із посиланням на джерело, до прикладу: *«Виконуй свій обов'язок, не думаючи про результат»*;

виконуй свій обов'язок, чи принесе це тобі щастя, чи нещастя. Хто виконує обов'язок і спокійно, не радіючи і не сумуючи, зустрічає будь-які наслідки, той воістину великий душею» (Бхагават Гіте), «Людина, винна у кровопролитті, буде бігати до могили, доки її не схоплять» (Притчі 28-17). У цих цитатах, безумовно, закладено певний метафоричний підтекст.

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, зазначимо, що лінгвістичний моніторинг політичного дискурсу, зокрема аналіз гасел Революції Гідності, дає змогу виявити стан масової свідомості, дослідити його динаміку і щодо певних політичних угруповань, і щодо великих суспільних рухів. Політичні метафори – це дуже вдалий об'єкт лінгвістичного аналізу завдяки своєму унікальному статусові – близькості до сфери мислення та свідомості. У нашій роботі досліджено, що характер використання політичним суб'єктом тих чи тих метафоричних моделей указує на спосіб політичного мислення, виявляє специфіку світобачення. Гасла відрізняються від багатьох інших загальноприйнятих політичних метафоричних висловів «мірою образності»: вони зберігають певний рівень експресивності, інакше вони не стали б такими популярними, не були б підхоплені тисячами людей.

Здійснюючи лінгвістичну експертизу гасел Революції Гідності з приводу їхньої метафоричності та класифікуючи виявлені в нашій вибірці політичні метафори, ми з'ясували, що в кожному конкретному випадку відповідності між джерелом і метою створення метафори дуже нерівномірні: від найменш стабільних творчих метафор до найбільш стійких «стертих» метафор, які зафіксувалися в мовній традиції суспільства. Лінгвістичний аналіз ролі метафори у формулюванні політичних афоризмів показав, що аналогові можливості людського мислення, закладені в інтелектуальній системі людини, дуже широкі, тому метафоризація знаходить свій вияв у найрізноманітніших схемах, за якими людина думає. Відповідно, метафоричне значення кожного конкретного гасла, взятого нами до аналізу, можна трактувати по-різному, і кожна людина сприймає ці гасла по-своєму. У цьому, мабуть, і виявляється секрет популярності цих лозунгів. Метафоризація багатозначних, стилістично нейтральних слів; короткість, небагатослівність виразів; використання влучних цитат із творчості відомих особистостей – все це сприяє тому, що політична ситуація, яка потребує осмислення, подається як щось дуже добре відоме. Однак кожен, хто сприймає відповідне гасло, підводить для нього власне розуміння, яке базується на особистих відчуттях та уявленнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гасла Євромайдану з погляду соціолінгвістики / Зоряна Куньч та ін. // Aktywizacja społeczeństwa obywatelskiego. Wydarzenia na Kijowskim euromajdanie. Активізація громадянського суспільства в Україні. Події на Євромайдані в Києві / Redakcja Andrzej Wojtaszak – Szczecin: volumina. PI Daniel Krzanowski, 2014. – С. 125–136.
2. Дацишин Х. П. Метафора в сучасному українському політичному дискурсі : за матеріалами преси 1995–2002 років : довідник / Х. П. Дацишин. – Львів: ПАІС, 2004. – 260 с.
3. Лакофф Джордж, Джонсон Марк. Метафори, котóryми ми живем: Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. А. Н. Баранова. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
4. Степаненко М. Політичне сьогодення української мови : актуальний перифрастикон : монографія / Микола Степаненко. – Харків : Видавець Іванченко І.С., 2017. – 616 с.
5. Талько С. В. Антропометричні метафори й порівняння в українській і англійській мовах у світлі теорії антропоцентризму / С. В. Талько. – Електронний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Zoryna/Downloads/113752-241825-1-SM.pdf
6. Чорна О. О. Політична метафора в сучасній публіцистиці (на матеріалі української та чеської періодици). – Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2012. Випуск 17. – С. 137–142.

Zoriana Kunch,
Mariana Kunch

THE ROLE OF METAPHOR IN FORMULATION OF THE POLITICAL APHORISMS
(BASED ON THE MATERIAL FROM THE SLOGANS OF THE REVOLUTION OF DIGNITY)

The article explores the use of metaphor to formulate references for the Revolution of Dignity, which makes it possible to trace the perception of political reality in the consciousness of the participants in these events and to identify the patterns of creating political aphorisms in a separate socio-political section. Taking as a basis the fact that the metaphor means not only decoration and expression, but is also the way of thinking, everyday reality of the language. We made an attempt to outline the specifics of inherent thinking in this political situation. There are four main categories of metaphor: predicative (appeared as a result of reassessment of action, activity), objective (appeared as a result of reassignment of some objects by the terms of other objects), attributive (appeared as a result of redefining the signs), and complex metaphors reinforced by symbolic associations (this group of references is noted by the fact that the metaphorical expression is not only associated with relevant socio-political realities or events, as well as additional emotions associated with vivid symbolic details). The empirical bases of their emergence were elucidated and we made some generalizations concerning features of the mass consciousness of the participants of the Revolution of Dignity. It is found that the metaphorical significance of each particular argument can be interpreted in different ways, each person perceives these slogans in his own way and obviously the secret of popularity of these slogans is revealed. Multivalued metaphorization, stylistically neutral words, shortness, verbatim expressions, the use of in-depth comments on the creativity of well-known personalities, all this contributes to the fact that the political situation that needs to be conceived is presented as something very well known. However, anyone who perceives the corresponding slogan brings to him a true understanding based on personal feelings and perceptions.

Key words: Ukrainian language, metaphor, political aphorism, slogan of the Revolution of Dignity, metaphorization.

Зоряна Куньч,
Марьяна Куньч

РОЛЬ МЕТАФОРЫ В ФОРМУЛИРОВКАХ ПОЛИТИЧЕСКИХ АФОРИЗМОВ
(НА МАТЕРИАЛЕ ЛОЗУНГОВ РЕВОЛЮЦИИ ДОСТОИНСТВА)

В работе исследуется использование метафоры для формулировок лозунгов Революции Достоинства, что дает возможность проследить восприятие политической реальности в сознании участников этих событий и определить закономерности создания политических афоризмов на отдельном общественно-политическом срезе. Принимая за основание то, что метафора – это не просто средство украшения, выразительности мысли, а способ мышления, повседневная реальность языка, сделана попытка охарактеризовать специфику мышления, присущую этой политической ситуации. Определяется четыре разряда метафор: предикативные (появились в результате переосмысления действия, деятельности), объектные (появились в результате переназывания одних объектов терминами других объектов), атрибутивные (появились в результате переосмысления признака) и сложные метафоры, усиленные символическими ассоциациями (эта группа лозунгов отличается тем, что метафорическое выражение вызывает не только ассоциации, связанные с актуальными общественно-политическими реалиями или событиями, а также дополнительные эмоции, связанные с яркими символическими деталями). Выясняются эмпирические основания их возникновения, на этой основе делаются некоторые обобщения относительно особенностей массового сознания участников Революции Достоинства. Обнаружено, что метафорическое значение каждого конкретного лозунга объясняется по-разному и каждый человек воспринимает лозунги по-своему, в этом, видимо, и оказывается секрет популярности этих лозунгов. Метафоризация многозначных, стилистически нейтральных слов; краткость, немногословность выражений; использование точных цитат из творчества известных личностей – все это способствует тому, что политическая ситуация,

которая требует осмысления, подается как нечто очень хорошо известное. Однако каждый, кто воспринимает соответствующий лозунг, подводит для него собственное понимание, основанное на личных ощущениях и представлениях.

Ключевые слова: украинский язык, метафора, политический афоризм, лозунг Революции Достоинства, метафоризация.

УДК 81.811.2:81'37

Олена Матюшенко,
Оксана Туришева
(Київ)

НЕНОРМАТИВНА ЛЕКСИКА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ – НЕТИПОВИЙ ОБ'ЄКТ ТИПОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Статтю присвячено огляду навчально-методичних матеріалів, повністю або частково зорієнтованих на вивчення ненормативної лексики німецької мови. Цей пласт лексики не є популярним об'єктом лінгвістичних досліджень, хоча водночас він є невід'ємною частиною лексикону будь-якої мови. У представленій публікації на конкретних прикладах розглянуто різні види спеціальної літератури, яка пропонує всебічне висвітлення різних аспектів ненормативної лексики як окремого сегменту словникового складу німецької мови, а саме походження, особливості вживання, зокрема з проекцією на певну комунікативну ситуацію, прагматичний потенціал, стилістичне забарвлення. Для унаочнення авторами було долучено до розгляду цікаву роботу Анне Віхманн «*Tabu-Deutsch – unzensiert: von "Arsch" bis "Zickenalarm"; mehr als 200 Wörter, die Sie nicht so schnell vergessen werden!*», яку було опубліковано в 2009 році, неординарну працю Даніеля Чаффі під назвою «*Dirty German: Everyday Slang from What's Up? to F*%# Off!*», також опубліковану в 2009 році, та онлайн-версію словника Duden. Квінтесенцією викладеного у статті матеріалу є думка, що ненормативна лексика має право бути повноцінним об'єктом вивчення мовознавців, зокрема майбутніх. У процесі оволодіння мовою студенти мають змогу долучатися до культури іншої країни шляхом ознайомлення з її традиціями, звичаями, повсякденним життям тощо. Ми робимо акцент на тому, що ненормативна лексика є невід'ємною частиною всього вищезазначеного, а тому має також вивчатися. Через ряд морально-етичних принципів вивчення такого матеріалу не передбачено навчальними програмами дисциплін. Відповідно така робота може стати частиною самостійної роботи студентів. Саме для цього нами було запропоновано стислий огляд літератури, яка може стати джерелом отримання пікантної інформації. Список таких праць не обмежується представленими у статті роботами, є набагато ширшим і потребує подальшого розгляду.

Ключові слова: ненормативна лексика, культурні особливості, спеціальна література.

У сучасному світі, що постійно модернізується і розвивається, важко уявити собі людину, яка б не використовувала нецензурну лексику. Тому невід'ємною та цікавою частиною вивчення будь-якої мови є ненормативна лексика або, простіше кажучи, лайка. До ненормативної лексики належать невічливі, непристойні, вульгарні або ж лайливі слова та вислови, які мовці сприймають як непристойну та відразливу. Така лексика зазвичай перебуває поза нормативним полем літературної мови. Актуальності цій темі додає її парадоксальність: табуованість vs. загальноживаність, пікантність vs. грубість тощо.